

UZLAŞMA ile ilgili kanun tasarısı

Beginci Kitap : Vergi İhtilâfları

Üçüncü Kısım

Uzlaşma

Birinci Bölüm

Genel Esaslar

Uzlaşmanın Tanımı

Ek Madde 1 - Uzlaşma, beyana dayanan vergilerin inceleme sırasında ortaya çıkan vergi ihtilâflarının, uzlaşma organları ile mükellef, sorumlu veya ceza muhatapı arasında uygulanarak ortadan kaldırılmasıdır.

Uzlaşmanın yapılmasında ilgililerin iyi niyetle hareket etmiş olmaları veya edebilecekleri kanaati, bilgi seviyeleri, mazeretleri ve gerçek ödeme güçleri gözönünde bulundurulur.

Uzlaşmanın Sonuçları

Ek Madde 2 - Usulü dairesinde yapılmış ve kesinleşmiş olan uzlaşmalar tarafları bağlar. Mükellefler, vergi sorumluları veya ceza muhatapları, üzerinde uzlaşılan hususlarda sonradan itiraz ve temyiz komisyonlarına, danışmaya ve idari mercilere başvuramazlar.

Uzlaşmanın Konusu

Ek Madde 3 - Uzlaşmanın konusunu tarih edilen veya tarih edilmesi gereken vergi ve vergi cezaları teşkil eder.

İkmalen vergi tarihi ile ilgili ihtilâflarda uzlaşma sadece vergi cezaları hakkında uygulanır.

İkinci Bölüm

Uzlaşmada Usûl

Uzlaşma İsteği

Ek Madde 4 - Uzlaşma isteği mükellef veya sorumlu veya cezaya muhatap olanlar tarafından yazılı olarak yapılır.

Uzlaşma isteği :

1. Vergi incelemeleri sonunda ;
2. Tarh safhasında ;
3. Tarh işleminin itiraz safhasında ve itiraz komisyonu'na karar verilmeden önce ;

yapılabilir.

Vergiler Temyiz Komisyonu'na ve Danıştay'a intikâl etmiş olaylar hakkında uzlaşma isteğinde bulunulmaz.

Uzlaşma isteğinde bulunma

Ek Madde 5 - Uzlaşma isteği ile ilgili dilekçe, inceleme safhasında incelemeyi yapan, tarh ve itiraz safhalarında ilgili Vergi Dairesi'ne verilir.

İncelemeyi yapan veya Vergi Dairesi, dilekçeyi, aldığı tarihten itibaren en çok beş gün içinde, bu husustaki mütalâması ile birlikte, yetkili uzlaşma organına gönderir.

İtiraz safhasında yapılan uzlaşma istekleri ayrıca itiraz komisyonuna intikâl ettirilir.

Uzlaşma isteğinin sonuçları

Ek Madde - 6 Uzlaşma isteği tarhiyatı durdurur. Tarhiyat bir intilâf konusu olarak itiraz komisyonuna intikâl etmiş ise, itiraz hakkında karar verilmesi uzlaşmanın sonuna bırakılır. Uzlaşma yapılmadığı takdirde tarhiyat ve itiraz işlemlerine devam olunur.

Uzlaşmanın tesbiti

Ek Madde 7 - Yapılan uzlaşmalar taraflarca imsalanan bir tutanakla tesbit olunur. Tutanağın bir nüshası ilgiliye derhal verilir. Bir nüshası da 5 gün içinde Vergi Dairesi'ne gönderilir.

Uzlaşma sağlanmadığı takdirde keyfiyet uzlaşma organlarınınca 5 gün içinde Vergi Dairesi'ne ve ilgiliye tebliğ olunur.

Uzlaşmadan vazgeçme

Ek Madde 8 - Uzlaşma tutanağının düzenlenmesi tarihinden itibaren 7 gün zarfında mükelleflerle, vergi sorumluları veya ceza muhatapları, yazı ile, yapılan uzlaşmadan vazgeçebilirler.

Bu takdirde uzlaşma isteği üzerine durdurulan işlemlere devam olunur.

Uzlaşma isteğinin tekrarlanmaması

Ek Madde 9 - Uzlaşma isteğinin reddedilmesi halinde istek konusu vergi ve ceza için yeniden uzlaşma talebinde bulunulmaz.

Ödeme

Ek Madde 10 - Uzlaşma konusu yapılan vergi ve cezalar ;

1 - Uzlaşma vâki olduğu takdirde, uzlaşma tutanağı vergi ve cezaların ödeme zamanlarından önce ilgiliye tebliğ edilmişse kanunî ödeme zamanlarında; ödeme zamanları kısmen veya tamamen geçtikten sonra tebliğ edilmişse ödeme süreleri geçmiş olanlar uzlaşma tutanağının tebliğinden itibaren bir ay içinde ;

2 - Uzlaşma vâki olmadığı takdirde, bu kanunun 112, 368 ve 389 ncu maddeleri hükümleri dairesinde ;

Ödenir.

Uzlaşma ve cezalarda indirim

Ek Madde 11 - Bu bölüm uyarınca üzerinde uzlaşılan vergi ve cezalar hakkında 376. no'lu madde hükümleri; hakkında 376 no'lu madde hükümleri uygulanan vergi ve cezalar için bu bölüm hükümleri uygulanmaz.

Üçüncü Bölüm

Uzlaşma Organları

Uzlaşma Komisyonları

Ek Madde 12 - Maliye Bakanlığı adına aşağıda yazılı komisyonlar uzlaşma yapmağa yetkilidir :

- 1 - İl uzlaşma Komisyonları ;
- 2 - Bakanlık uzlaşma komisyonları.

İl uzlaşma komisyonları, Defterdarın veya Muavininin Başkanlığında Gelir Müdürü ile ilgili Vergi Dairesi Müdüründen (Vergi Dairesi bulunmayan yerlerde Defterdarca seçilecek bir Kontrol memurundan) kurulur.

Mahalli vergilere ait uzlaşmalarda Komisyona Vergi Dairesi Müdürü veya Kontrol memuru yerine ilgili Gelir Müdürü katılır.

Bakanlık Uzlaşma Komisyonları Maliye Bakanı tarafından seçilecek 3 üye'den kurulur. Bu komisyonlarda en az bir Maliye Müfettişi ile bir Hesap Uzmanı bulunur. Başkanlık kademeli üye tarafından yapılır.

Bakanlık Uzlaşma Komisyonları, Maliye Bakanının lüzûm göreceği yerlerde ve sayılarda kurulur.

il ve Bakanlık Uzlaşma Komisyonları üye tam sayısı ile toplanır ve çoğunlukla karar verirler.

Uzlaşma Komisyonlarının yetkileri

Ek Madde 13 - Uzlaşma Komisyonları'nın bakabilecekleri olaylar bakımından yetkileri, anlaşmazlık konusu vergi ve ceza toplamına ve olayın nev'i ve mahiyetine göre Maliye Bakanlığı'na sayın olunur.

Şu kadar ki, anlaşmazlık konusu vergi ve ceza toplamı 25.000 lirayı geçen olaylar hakkında karar vermeğe yalnız Bakanlık Uzlaşma Komisyonları yetkilidir.

Uzlaşma Müessesesi hakkında izahlar ve gerekçeler

Demokratik bir düzen içinde modern vergilerin, muhteva, sanî ve maksatlarına uygun olarak mükellef ile işbirliği anlayış ve zihniyeti içinde uygulanabilmesinin temel şartlarından birisi vergilemede ve vergi anlaşmazlıklarında uzlaşma müessesesinin teşkil ettiği malumdur.

İleri Batı Devletlerinin vergi tatbikatında idare ile mükellef arasında zahir eden ihtilâflar kaide olarak uzlaşma yolu ile hal ve fasledilirler.

Esasen zamanımızda, bütün işletmeleri içine alan, geniş mükellef zümrelerini çok yakından ilgilendiren ve hesaplanması, beyanı, hatta geniş ölçüde toplanması işletmelere bırakılmış olan büyük vergilerin, uzlaşma müessesesi olmaksızın uygulanması tasavvur edilemez.

Vergi anlayışı, muhasebe tekniği ve vergi hukuku bakımından yalnız mükellefleri değil, çoğu hallerde Maliye'yi de, tereddüde sevkeden, genişliği ve inceliği itibarıyla şahısları ve

matfları tıbbi kılan beyana müşahid büyük vergilerin tatbikatında ve formalist bir görüşle hareket ederek, mükelleflerle daimi bir intilâf ve niza halinde bulunmak, bu vergilerin kuruluşları, bünyeleri ve maksatları ile bağdaşmaz.

İngiliz mali kaza sistemine hâkim olan ruhu belirten aşağıda sözler bu konuda çok manâlı bulunmaktadır :

*İntilâflar zuhur edebilir, bunları bir hal tarzına bağlamak Maliye teşkilâtına düşen esas vazifelerden biridir.

İntilâfların kaza mercilerine intikâli en çok ve çaresiz hallerde bahis konusu olabilir.

İntilâflarla zaman kaybetmemek ve sakul ölçülerle fedakârlık ederek, alınması mümkün olan vergiyi almak en doğru hareket tarzıdır.

Vergi tatbikatında mükelleflerle daimi anlaşmazlık halinde bulunmak, yalnız büyük vergilerin değil bütün mali sistemin meslekette gerektiği gibi yerleşmesine ve gelişmesine mani olabileceği gibi, uzun vâde ile düşünülürse, mükellef yâni halk cephesinde uyandıracığı mukavemet yüzünden içtimâî huzursuzluklara ve çarşıntılara da yol açabilir.

Vergi uygulanmasındaki devanlı intilâflar mali kaza mekânizmasının bilhassa muhtaç olduğu bir sür'at içinde işlenmesini engelleyeceği gibi mali jürisprüdansın da yeter derecede sıhhatli ve berrak bir tarzda belirmesine engel olur ve mali kazanın işleyişindeki bu ağırlık ve mali jürisprüdansdaki vüzuhsuzluk yeni intilâfların kaynağı haline gelerek vergi sisteminin tamamen çarşıntısını intaç eder.

Bu sebeplerledir ki, gelir vergisi ve benzeri beyannameli mükellefiyetlerin, manâ, şumul ve mahiyetleri icabı, yepyeni bir zihniyetle ve anlaşmazlıkları bertaraf edecek bir anlayış,

tesarrüh ve işbirliği atmosferi içinde tatbik edilmeleri zaruri bulunur.

Gelir Vergisi Reformundan sonra geçirdiğimiz tatbikat bu müessesenin memleketimizde ne derecede lüzumlu olduğunu ortaya koymuş, içine girdiğimiz yeni demokratik nizam, uzlaşma usulümlerine vergi hukukumuzda bütün açıklığı ve genişliği ile yer alması zaruretini meydana çıkarmıştır.

Uzlaşma, vergileme dolayısıyla Maliye ile mükellef arasında ortaya çıkan bir anlaşmazlığın (vergi ihtilâfının) taraflar arasında uygulanarak daha başlangıçta ortadan kaldırılmasını ifade eder. Uzlaşma, vergi murakabesi neticesinde, bir vergi ihtilâfı meydana çıktıktan sonra, Maliye'nin yetkili organları ile mükellef arasında, ihtilâf mevzuu üzerinde çözümlerinde bir nevi pazarlık suretiyle mutabakata varılması şeklinde tecelli eder.

Uzlaşma, Zatı Devletlerinde, malî kaza safhasına intikâl etmiş olan ihtilâflara şâmil olduğu gibi, bazı vergi hukuku sistemlerinde, hatta hileli vergi kaçakçılıkları hakkında dahi uygulanmaktadır.

Zatı memleketlerinde uzlaşma müessesesine verilen geniş uygulama sahası dolayısıyla, vergi incelemelerindeki tenkit yâni ihtilâf konusu miktarının pek yüksek olmasına rağmen, malî kaza mercilerine intikâl eden malî ihtilâfların pek düşük bir nisbette kalması, uzlaşmanın bu memleketlerin vergi tatbikatındaki önemini ve faydasını açıkça ortaya koymaktadır.

Yukarıda kısaca arzedilen izahat muvacehesinde, vergiciliğimizi yeniden organize ederken, bizim de uzlaşma müessesesine sistemimizde yer vermemizin lüzum ve zarureti meydana çıkmış bulunmaktadır.

Tasarımızda "Uzlaşma" müessesesine, Vergi Usul Kanunu'nun vergi ihtilâflarına taallük eden beşinci kitabında itiraz ve tenyiz müesseseleri yanında müstakil bir kısım olarak yer verilmiştir.

Vergi ihtilâflarının ortadan kaldırılmasına taallük eden bir usul olarak yer alan uzlaşma müessesesine ait üçüncü kısım :

Birinci Bölüm : Genel esaslar
İkinci Bölüm : Uzlaşmada usul
Üçüncü Bölüm : Uzlaşma organları

şeklinde üç bölüm halinde tedvin edilmiştir.

Genel esaslar bölümü :

Ek 1, 2 ve 3. ncu maddelerde yer alan "Uzlaşmanın târihi", "Uzlaşma sonuçları", ve "Uzlaşmanın konusu", maddelerini ihtiva etmektedir.

Târif maddesinde uzlaşmanın vergi ihtilâflarını ortadan kaldırıcı karakteri belirtilmiş, uzlaşma esnasında uzlaşmaya hâkim olacak maddî ve manevî unsurlar ve hedeflerin temel prensibi ortaya konulmuştur.

Bu prensibe göre uzlaşma esnasında, ilgililerin iyi niyetle hareket etmiş oldukları veya hareket edecekleri kanaatine varılması gerekmekte, mükelleflerin bilgi seviyelerinin, ihtilâf konusu hakkındaki mazeretlerinin gözönünde bulundurulması lâzımı ifade olunmaktadır.

Uzlaşmanın sonuçları maddesinde, uzlaşmanın tarafları bağlayacağı prensibi hükme bağlanarak, uzlaşmanın ihtilâfları bitirici ve nihai olarak bertaraf etme karakteri hâkim kılınmak istenmektedir.

Mükelleflerin, uzlaşma ile serbest iradelerinin herhangi bir tezyik ve takyid altında bulunmadığı hususunda bir teminat olarak da ilerideki bir madde ile, Uzlaşmayı hemen tüküp eden kısa bir süre içinde, mükelleflerin uzlaşmadan vazgeçmeleri imkânı tanınmış bulunmaktadır.

Bu suretle mükelleflerin uzlaşma yolu ile vergi ihtilâfını ortadan kaldırmak maksadiyle kanun yollarına müracaat haklarından feragat etmiş olmalarının, iradeleri ile ve tam rızaları ile vukua geldiği hususuna bir karine ve demokratik bir teminat vaz edilmiş olmaktadır.

Uzlaşmanın konusu ve şumulü prensip olarak bütün vergi ihtilâflarını (değerlemelerden, masraflardan, amortismanlardan ve sairlerden doğan) içine alacak şekilde tûyin edilmek gerekmekte ise de, bizdeki vergi ahlâkı ve mükellef seviyesi konusunda henüz kesin müşahadebrin mevcut bulunmadığı bir devrede müessesenin, neticelerinin tam bir kat'iyetle tahmin edilemesi mümkün olmayan bir genişlikte kurulması başlangıç için uygun bulunmamıştır.

Böylece uzlaşma müessesesi, bütün Batı Memleketlerinde kabul edilen genişlikte cezalara ve takdire müstenit vergilere hasredilmiştir.

Uzlaşmanın zamanla, takdir ve tahmin dışında çeşitli subjektif faktörlerin tesiri altında ihtilâf konusu olan vergi asıllarından da teğmili temenniye çayan bulunmuştur.

Tasarıdaki şekliyle uzlaşma müessesesi, ticarî ve zirai kazançlardaki asgarî ve ortalama kâr esasına göre tarhedilen vergilerle re'sen takdir suretile tarhedilen bütün vergiler dolayısıyla ortaya çıkan vergi ihtilâflarına gâmil bulunmaktadır.

Uzlaşmada usul b5ilimi :

Ek 4-ll nci Maddeler, ee uzlaşma isteğinin hangi safhada, kimler tarafından, ne suretle yapılacağı hususlarını hükme bağlamıştır.

Memleketimiz için uzlaşma müessesesi bilhassa vergi ihtilâflerini azaltarak malî kaza mercilerinin yükünü azaltması ve böylece daha rahat çalışan malî kaza organlarından ileri bir yurisdiksyona doğmasını hedef tuttuğuna göre, ihtilâfların bu merceleğe varmadan önce bertaraf edilmesinin müessesenin maksadına daha uygun düşeceği aşikârdır.

Böylece vergi incelemesi sonunda veya tarh safhasında veya tarhiyatın itiraz komisyonunda karara bağlanmasından önceki safhada uzlaşma yapılmasına imkân tanınması, tasarıda gözetilmediği bulundurulmuş bir prensip olmuştur.

Kaza mercilerinde karara bağlanmış bir ihtilâf konusu hakkında uzlaşma yolu ile elde edilecek bir pratik fayda bulunmadığı düşünülmektedir. Buna rağmen ileride, bu müesseseden elde edilecek faydaların daha da arttırılması için, uzlaşma yolu ile ihtilâfların bertaraf edilmesi imkânlarının çeşitli kaza mercilerindeki safhalara da teqmili düşünülebilir.

Ancak çimlilik bir başlangıç olarak, ihtilâfın kaza mercilerine gitmeden önce idare ile mükellef arasında yeniden gözden geçirilerek bir uyumaya varılmasındaki büyük faydalarla yetinilmesinin, memleketimizin şartlarına daha ziyade uygun bulunduğu mülahaza edilmektedir.

Yine memleketimizin şartları gözönünde tutulmak sureti ile, uzlaşma isteğinin yalnız mükellef tarafından yapılabilmesi esası kabul edilmiş bulunmaktadır.

Üçüncü Bölüm

Ek 12 ve 13 nolu Maddelerle uzlaşma organlarına tâyin eden hükümleri ihtiva etmektedir.

Bu hükümlere göre uzlaşma organları iki kademe olarak teşekkül etmekte, birinci kademeyi illerde Defterdarın Başkanlığında ileri gelen Maliye Memurlarından kurulu (İl Komisyon) ikinci ve üst kademeyi de Maliye Bakanı tarafından tâyin edilen ve içinde en az bir Maliye Müfettiği ile bir Hesap Uzmanı bulunan üç kişilik bir (Bakanlık Uzlaşma Komisyonu) teşkil etmektedir.

İl Komisyonları Maliye Bakanlığı'nca tâyin edilen bir hudut içerisinde nihai uzlaşma organı olarak fonksiyon ifa etmekte, bunun dışındaki ihtilâflar içinde nihai organ Bakanlık Uzlaşma Komisyonu olarak kabul edilmektedir.

Bakanlık Uzlaşma Komisyonları Maliye Bakanı tarafından tâyin edilecek yerlerde ve miktarlarda kurulacaktır. Bu yerlerin, iktisadi faaliyetlerin temerküz etmiş bulunduğu İstanbul, İzmir ve Ankara gibi büyük şehirler olacağı ve bu Komisyonların civarlarındaki İl Komisyonlarının uzlaşmalarında ikinci kademeyi teşkil edecekleri tâbidir.

Tasarıda kabul edilen esasa göre, anlaşmazlık konusu vergi ve ceza toplamı 25.000 lirayı geçen olaylar hakkında uzlaşma yapma yetkizi münhasıran Bakanlık Uzlaşma Komisyonlarına verilmektedir.

Müşavir Hesap Uzmanı
Ali Alaybek

Müşavir Hesap Uzmanı
Adil Yücefer

Hesap Uzmanı
Orhan Gürsel

Hesap Uzmanı
İlhan Uğur